

Zeitschrift: Museum Helveticum ad juvandas literas in publicos usus apertum

Herausgeber: Litteris Conradi Orellii et Soc.

Band: - (1752)

Heft: 25

Artikel: Electa epistolica ex thesauro apostolico Hottingeriano excerpta

Autor: Buxtorfius, J.

DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-394715>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Siehe Rechtliche Hinweise.

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. Voir Informations légales.

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. See Legal notice.

Download PDF: 21.05.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

ELECTA EPISTOLICA

ex Thesauro Epistolico HOTTINGE-
RIANO excerpta.

Excerpta ex Epistolis JO. BUXTORFII
ad JO. JAC. WOLPHIUM.

I.

DE *Morino* hactenus ignoravi, illum Apo-
statam esse. Habeo ejus *Exercitationes* quo-
que, sed non magni facio. *Simeonis de*
Muis alteram refutationem nondum vidi.
Cœpit aliquando hanc materiam quoque tractare
Pater meus p. m., sed non absolvit. Basil. prid.
Cal. Maji. 1635.

A. D. *Sionita* ante octiduum litteras accepi.
Ejus de Opere Biblico Parisiensi ejusque pretio
hæc sunt verba; Quod autem exposcis de abso-
lutione editionis Bibliorum, Deo favente, ad an-
num proximum manus ultima accedet. Premium
totius operis quadringentarum ad minus erit li-
brarum Turonensium. - Cæterum de *Morino*,
cujus ante hæc meminimus, arbitror, illum præ-
ter *Exercitationes* illas in *Pentateuchum Samaritanum*
alium quoque librum edidisse hoc titulo: *Exer-
cationum Ecclesiasticarum libri duo*. Lutet. Paris. 1626.
Sic enim citatum reperio. Eum num tu videris,
vel habeas, vel noris, significa. Ego nunquam
vidi, sed inquam: Et hunc forte librum refutan-
dum

dum sibi sumpsit Theologus ille Anglus Taylerus.
17. Febr. 1636.

II.

TARDIUS RESPONDEO ad ultimas tuas, Amice honorande! ob varia negotia, quibus detentus & distractus fui hactenus. Cupis aliquid iterum scire de Lexici mei & Bibliorum Parisiensium successu. Illius progressuum specimen his adjungo. De Bibliis in dies aliquid novi expecto. Accepi nuper litteras a D. Simeone de Muis. Sed ne verbum quidem ille de Bibliis. Cæterum jam pridem procul dubio inaudivisti quoque de D. *Deodati* versione nova Gallica, in qua per plurimos annos desudavit. Forte etiam haud te latet, quæ inter ipsum & ceteros pastores Genevenses ac Gallicos Theologos hoc de negotio sit controversia. Hi enim ipsi editionem illius interdicunt, quantum quidem penes ipsos est; & in Gallia & alibi impedire omnibus modis & machinis nituntur. Ille contra editionem molitur, & ubicunque terrarum potest, eam promovere apud se constituit. Illi prætendunt maxime & in primis calumnias adversariorum, quibus varietas & discrepantia versionum nostrarum est obnoxia, & scandala infirmorum. Ille ad hæc & alia respondet: Res eo usque procedit, ut acerbe & acriter sat's, & forte utrinque non absque humanis affectibus, causam agant. Nam Genevæ non solum ipsi editio illius versionis est denegata; sed denegata quoque, ut audio, venia illinc discedendi, & alibi imprimendi: ille contra ea in proposito persistit, atque etiam, ut audio, dimissionem petiit, officiumque resignavit. Prolixum & invidiosum est negotium. Ego & ab ipso & ab adversariis ipsius

litteras accepi ea de re, sed certis de caussis nolui
 ad alterutram partem secedere. Interim apud te
 non diffiteor, quia mihi tum ex ipsius litteris,
 tum aliunde constat, quantopere hoc negotium
 ipsum angat, adeo ut forte tristius aliquid de ipsi-
 us persona timendum sit, ut qui & antehac me-
 lancholicis affectibus obnoxius fuerit, vellem, ut
 bono viro gratificari possem, & in ea re labore.
 Rationes etiam, quæ in contrarium afferuntur,
 non ita ponderosæ mihi videntur, ut totalem la-
 boris maximi suppressionem evincere & persuade-
 re possint. Non diffiteor, me in ea esse senten-
 tia, semperque fuisse, longe satius fuisse, si pau-
 ciores versiones in germanica & latina lingua ha-
 buissemus; & melius forte fecissent viri docti, qui
 hac in re laborarunt, si uni castigandæ & emen-
 dandæ potius, quam pluribus novis condendis in-
 cubuissent: sed tamen nunquam vidi, si dignum
 quis hac in re laborem exantlarit, quod editio
 ejus inhibita fuerit. Fuerunt olim plures vercio-
 nes græcæ, plurimæ latinæ: præterito seculo ad-
 huc prodierunt *Mynsteri*, *Castalionis*, *Leonis Judæ*,
Pagnini, *Vatabli*, *Junii* & *Tremellii* & aliorum. In
 germanica lingua præter *Lutheri* versionem habe-
 mus *Piscatoris*. Scio & ipsi disuasum fuisse, no-
 vam versionem contexere, & multis Theologis
 displicuisse: sed opere absoluto nemo se editioni
 opposuit. Ego quidem de versione *Deodati* nihil
 certi possum statuere; sed quia in Versione Itali-
 ca magnam laudem comparavit, inde non male
 ominari forte licet de Versione quoque Gallica:
 sed tamen, quid de hac re statuendum sit, ad-
 huc *ἐπέχω*. Non dubito, quin cum D. *Breitinger*,
 qui ipsi est amicissimus, etiam hac de re

contu.

contulerit. Tu quid de ea re sentias & vestri,
quæso paucis perscribe. X. Aug. 1636.

III.

DE D. Deodati negotio scito, illum ante aliquot septimanas ad me scripsisse, & me consuluisse, an tam Typographiæ, quam Censuræ ratione liber posset in hac urbe imprimi? Rationes tum suas pro editione libri fuse exposuit, contrarias etiam graviter & industrie diluit. Quia vero totum negotium mihi fuit cognitum, nolui ego me ei immiscere, neque etiam in ipsius partes ex professo secedere. Amice tamen respondi; me quidem existimare, illum Typographum forte hic nancisci posse, sed de Censura & approbatione me nihil ipsi polliceri audere. Nam cum nostris DD. Theologis cognitum ac perspectum sit, quænam horum Bibliorum caussa inter ipsum & Gallicanas Ecclesias una cum Genevensi sit disceptatio & controversia, me facile posse colligere, ipsos haud facile assensum datus pro libri editione, nisi prius lis illa inter ipsos sit sopia & composita; præsertim cum agatur de ejusmodi opere, quod Gallicanas Ecclesias proprie & particulariter spectet, & de quo illi soli optime possint judicare; in Bibliis Gallicis censendis nostros, qui linguae galicæ non ita sunt periti, Gallis haud facile persuasuros: obtuli tamen illi officia mea. Quam primum cæteri Ministri Genevæ hoc intellexerunt, illum Basileæ editionem moliri, illi quoque tum ad Pastorem gallicum hujus urbis, tum ad me scripserunt. Per illum quidem apud nostros Theologos instando, ne editionem libri permittant apud me sciscitando, quid ille ad me scripserit,

& in quo loco negotium hic versetur. Rescripsi, quod ad rem pertinere judicavi, & ad pacem: indicavi illis, me judicium meum in hac controversia ipsorum suspendere; D. *Deodatum* privatam ad me epistolam dedit, quam divulgare & prodere non decorum foret: interim scire ipsos debere, nihil adhuc vel ab ipso *Deodato*, vel ab alio, ejus nomine, apud nos Theologos hic petitum esse, nec forte petitum iri, si tamen id fieret, cordatum illos judicium exspectare debere; meum autem votum esse, ut hoc negotium posset componi & via reperiri, qua id dirimeretur: hortatus etiam sum, ut de medio cogitent, & studeant laudem unanimitatis & concordiae, qua Cœtus ipsorum a multis annis celebratus fuerit, porro conservare, neque locum dent periculosis ac scandalosis ejusmodi schismatis. &c. Hæc ego ad eum, qui mihi scripserat, rescripsi. Auxit apud ipsos suspicionem & malam voluntatem, quod auctor illius libelli super Threnos Jeremiæ huc venerit, & nunc in urbe sit. Ego de medio cogitavi, de quo D. *Deodatum* per Studiosum illum monui, quo spero negotium componi posse, nisi affectus utrinque nimium prædominantur: interim D. *Deodato* immota stat hæc sententia, sive consentiant, sive non, Biblia sua edere, ubicunque locum repertire potest: quid de hoc medio autem sentiat, spero me propediem ab ipso intellecturum. Parisiis mihi scribitur, Biblia ad finem properare: decem confient tomos, sine lexicis & grammaticis; hæc nova erunt omnia, & ipsum opus sequentur. De Simeone de Muis nihil nunc accepi. 24. Aug. 1636.

IV.

Revisionis negotium, in quo laboratis, quam sanctum est & arduum, tam difficile & laboris plenum. Unde non mirum, si et vobis occurant, quæ vos exerceant: annitendum autem, ut in dies, precibus ad Deum pro Spiritus S. lumine impetrando fuisis, & astiduis meditationibus, magis magisque in Spiritus S. sensus penetremus. Nullus dubito, quin & hic sanctissimus vester labor hunc fructum sit habiturus. Loca illa ex 2. Sam. 23. capite ex difficilioribus sunt ex libris historicis. . . Quod Canonicus ille Constantiensis vobis retulit de Janua Latinitatis Comenii a D. Lucio in linguam græcam, & a me in linguam hebræam translata, aliquid est. Laboravit jam ante annum D. Lucius in transferenda Janua Linguarum, olim in Hispania primum Latina & Hispanica a Collegio Hibernico Salmantæ edita, & postea pluribus linguis ab aliis aucta, maxime a D. Isaaco Harprecto sex linguis nuper edita; atque ut ego quoque eam in linguam Ebræam transferrem, hortatus est, quod tandem, licet nimum satis in paterno occupatus opere, sum pollicitus, atque bonam partem hactenus absolvi: urget ille editionem, ac, ni fallor, hac septimana ejus initium fiet. Quæ restant, inter edendum quoque, Deo favente, perficiam. Non est, quod magnum quid inde speres, nam invitus ad istum laborem pertractus sum, & per majoris operis occupationes non licet mihi hæc elaborare. Suum tamen usum forte habebit, & quæ nunc minus commode reddentur, licebit secunda editione expolire & emendare: intra quindecim dies spero te specimen visurum. Ita undique distrahor, ut

nunc ab aliquot septimanis vix mihi respirare licet: atque hæc est illa Janua, quam nunc quidem edituri sumus. Constituit vero D. *Lucius etiam Comenii januam Latinitatis in græcam linguam translatam edere*, ubi hæc absoluta fuerit. A. D. *Sionita* persuadeo mihi, me facile impetraturum, de quo scribis: posses mihi proinde scribere, quænam præcipue loca ex interpretatione Arabica & Syriaca describi petas. Ignosce, quod non ita frequenter, ut antehac, & tumultuarie scribo. In caussa sunt nimiæ occupationes, quibus premor, inter quas nunc non minima est illa Janua, quam edere cogor, antequam confecerim. Extemporanea est versio, unde illi ignoscendum.

De loco illo *Genes. XIV: 18.* Hebræi non multa scribunt, quia præter historiam nullum mysterium ibi credunt. *Melchizedecum* scribunt suisse Regem Hierosolymæ, quæ שֵׁלֶךְ & צַדִּיק vocetur: quis autem fuerit, nihil apud ipsos repetio, nisi quod in *Midraschim* scribunt suisse Schemum filium Noæ, quod etiam indigitat R. *Salomon*. Hinc est quod *Jonathan* in sua versione habet . -
מלך דירישלם ומלך צדיק הוא שם כו' נח
Rex Hierosolymarum & Rex justus, qui est Schem Filius Noæ Sic *Targum Hierosolym.*
מלך דירושלם הוא רבה הוּ כהין עילאה
Et Melchizedeck Rex Jerusalem, qui est Schem magnus, fuit Sacerdos excelsi. Sed hæc Allegoria, quæ in eo fundata, quod *Noachus* vocatur איש צדיק *Genes. VI: 9.* Reliqua historice explicant, quod hæc obtulerit Abrahamo, ut ei de victoria impetrata gratularetur, & nobiles ejus fessos reficeret. &c.
 Optime, elegantissime & e mente Hebræorum expli-

explicavit locum hunc *Mercerus* in suis commentariis, quem consulere poteris. Peculiarem autem de *Melchisedeko* opinionem habet *Petrus Cunaeus* in libro de *Republica Hebreorum*. Is vult *Melchisedekum* non hominem ex homine genitum fuisse, sed divinioris naturæ, majoremque hominem ac digniorem, ut qui tanto Patriarchæ benedixerit. Uno verbo vult, non fuisse Sacerdotem mortalem typum Christi, sed Christum Filium Dei ipsum; hancque suam sententiam variis argumentis ex epistola ad *Hebræos* confirmat, & ad contrariæ sententiæ argumenta respondet: si placet, poteris adire; si eum non habes, significa, & proxima septimana tibi mittam. De *Commenii Janua* nihil adhuc habeo polliceri, quicquid nunc, quantum potero, agam, ut majoris momenti opus promoveatur, & aliquando ad finem perducatur. Intellexi, alium esse, qui jam eum laborem adgressus sit; quod si ita sit, valde lætor, quo ego sublever, & tanto speciosius me erga amicos id flagitantes excusare possim. Proximis nundinis, spero, nos Amstelodamo habituros Concordantias Particularum indeclinabilium, verbi substantivi נִנְחָה, & nominum proprietum, eadem forma ac methodo, qua nostræ, ut in unum volumen cum iis compingi possint, opera cujusdam* *Christiani Rave*, *Berlinatis*, qui his diebus & ea de re ad me scripsit, ac quædam a me scire desideravit, antequam editionem adgrediatur. Simul eadem de re, eodem mense accepi litteras Rostochio a *Samuele Bohlio*, qui eum laborem quoque in se suscepit, & Typographum quærit. Sed puto, alterum hunc præventurum, quia scri-

psit, omnia ad editionem parata esse, & nil, nisi meas litteras exspectari. 13. Sept. 1637.

Nota. * *Ravii*, cuius hic *Buxtorfius* mentionem facit, vitam ac fata ample descriptit b. *Mollerus* in *Cimbria Litterata*. P. II. p. 680. - 688. Hæ vero ejus *Concordantiae* nunquam lucem viderunt. Plures autem illius *Ravii* ad *Hottingerum nostrum* in hoc Thesauro Epistolico continentur litteræ, quas mox $\sigma\pi\pi\theta\omega$ una cum *Golii*, *Pocockii*, *Warneri* & *Zechendorfii*, speciminis loco, separatim edemus. Possemus nunc hic aliam *Buxtorfi* ad *Wolphiū* de eodem *Genesewē* loco, illum contra *Gordonium*, qui eum ad sacrificium Missæ detorserat, defendantis inserere epistolam, sed cum ea nimis longa sit, illam in alia *Musæi* nostri particula forte exhibebimus. Dolemus interea, quod nullas *Buxtorfi* a. 1638. ad *Wolfium* datarum epistolarum reperiverimus: quod si illas forte inveniamus, illis lectores nostros non fraudabimus. H. Sch.

V.

Domini Gomari tractatum de Poësi sacra nondum accurate expendi, sed obiter tantum percurri. Tradit primo Canones & regulas de Poëtica sacra, de syllabarum quantitate, pedum ratione & carminum generibus: deinde ista in usu & praxi declarat, & exemplis parallelis ex *Pindaro* & *Sophocle* illustrat, non tantum in singularibus versibus, sed & integrorum carminum & capitum sacerorum analysi poetica. Illustrè testimonium huic operi perhibet *Constantinus l'Empereur* in epistola, quam operi adjunxit. Et ipse.

ipsem fateor, illum multa hic præstisſe: illud
videndum, num universalia ſint hæc ejus præce-
pta, & integris libris applicari poſſint. 3. April.
1693.

Quod ſtudium Linguae Arabicæ aggrederiſ, bene & laudabiliter facis, nam ob conformitatem
cum Lingua Ebræa & Chaldæa ſtudium illud non
tantum eſt jucundum, ſed & utile. Video au-
tem idem tibi evenire, quod mihi ante viginti an-
nos accidit, cum vellem ἀνθομαθῶς Arabs evade-
re, ut nempe in primis principiis hæreas, & le-
gendi ratio tibi maximam difficultatem pariat.
Optavi tum idem, quod tu nunc optas, ut sub-
ſidia ejusmodi haberem, quæ vivi præceptoris
vicem ſupplere poſſent: ſed valde exigua nancisci
potui. Habeo Alphabetum Arabicum Romæ ex-
cuſum in 4., quod talia quædam, ut tu deſide-
ras, continent; ſed pauca admodum: præter il-
lud non alios fere habeo libros Arabicos, quam
eos, qui ab Erpenio ſunt editi. Pentateuchum ha-
beo Arabicum litteris hebraicis, Constantinopoli
excuſum ex versione Saadii Gaonis, qui tuo voto
poſſet ſatisfacere, ſi eundem haberemus litteris A-
rabicis. Nam Pentateuchus, quem Erpenius edi-
dit, alius eſt auctoris, ut in præfatione monet,
neque habet adjuncta puncta. Optaverim etiam,
ut facilius & magis perspicue traderentur præcepta
hujus linguae, & ſi fieri poſſet, conformarentur
ad præcepta Chald. & Syr. parentis mei: Unde
pater meus b. m., licet non valde peritus hujus
linguae eſſet, tum majorem Erpenii grammaticam
in breve quoddam compendium in meum uſum
redegit eadem plane methodo, qua uſus eſt in
Chald. & Hebr. lingua. In principio ſtatim or-

dinem & numerum litterarum cum hebræa conformavit, & plura alia observavit, quæ cum illis linguis convenient, & longe magis perspicue tradi possent, quam ab aliis factum est. 24. April. 1639.

VI.

QUod in nuperis Tuis de nova Bibliorum Hebraicorum editione a nobis suscipienda monuisti, illud ipsum jam dudum animo meo mecum volvi, & cum amicis quibusdam communicaui; sed diversa mihi suggeruntur consilia. Sunt, qui Textum Hebræum solum excudendum putent, ad formam Bibliorum Venetorum: sunt, qui ad jungendam Versionem Latinam putent, sed lateſtalem, non interlinearem: sunt, qui vernaculam insuper versionem apponi vellent: sed hæc omnia maturioris sunt consilii & deliberationis. Ego hoc anno durante Rectoratu vix aliquid gravius moliri potero: deinde autem, ubi liberior iterum ero, videbo, quidnam potissimum eligam, quo & mea studia, & bonum publicum ulterius promovere queam. 3. Jul. 1639.

VII.

DE majoribus Bibliis quoque succedet res: sed per unam vel alteram adhuc septimanam tibi erit exspectandum. Causam scribam post octiduum, quia nunc non licet fuse. De linguae hebrææ præstantia & utilitate multa hinc inde in libris impressis habeo: sed pleraque credo & tu habebis. Habeo Constantini l'Empereur orationem inauguralem ea de re. Habeo etiam, ni fallor, alicubi Erpenii orationem de isto argumento: sed non videntur mihi, multa singularia habere, quæ apud

apud alios non quoque reperiantur: si tamen desideres, mittam ea tibi: Addo hic oratiunculas quasdam manuscriptas Parentis mei, quas ab initio professionis suæ diversis temporibus habuit. Poteris eas percurrere & videre, num forte illic aliquid ad tuum palatum invenias: est in iis una, in qua necessitas Linguæ Hebrææ ex N. T. evincitur, quæ forte non displicebit; illud argumentum vel pluribus, vel aliis etiam, ex Lexico majore & aliunde, petitis argumentis posset eleganter amplificari & diduci. 22. Aug. 1639.

De Bibliorum Hebraicorum editione adornanda, sequenti anno, si Deus vitam & valetudinem concederit, dispiciemus. Hac hyeme recudentur Epitome Grammaticæ, de Abbreviaturis, & Grammatica Chaldaica ac Syriaca, & duo quidem posteriora aucta haud mediocriter & emendata. Quid ante quatuor circiter annos de Bibliorum trilinguium editione, & ab eo tempore semel atque iterum a me flagitarit D. *Crocius*, (*) ex adjuncta epistola videbis, quam cum describere piguerit, in autographo ad te mitto, rogans, ubi legeris, eam mihi mittere, & tuum judicium expo-

(*) Novimus in illustris Academiæ Basileensis Bibliotheca asservari Thesaurum epistolicum Buxtorfianum, in quo & hæc *Croei* epistola sine dubio erit contenta. Hujus ut & plurium aliarum, quarum amici *Hottingeri* nostri subinde mentionem in literis suis faciunt, desiderium nobis votum extorquet, ut quis animum ad illas edendas applicet.

exponere velis. Mihi ad illam editionem plura videntur, neque ita factu, quam dictu facilia requiri. Si dubia quædam habes, quæ velis transmittere, libenter pro otio & ingenio meo, & prompte respondebo. Negotia, quamvis nunc varia habeam, illa tamen non tantum mea studia impediunt & remorantur, quam fastidia multiplicia, quæ alacritatem, in qua præcipuum situm est, mihi adimunt. Tibi autem gratificari semper mihi volupe, tædiosum nunquam. Ne nihil agam, continuo Versionem *Abarbanelis* in *Danielēm*, in qua hac septimana nonum caput absolvarem, nisi litteræ Francofurtum scribendæ me avocarent. Paro succisivis & vacivis horis etiam alia de punctorum origine, in qua quæstione tanto magis in sententia pro antiquitate confirmor, quo plura lego. Neque satis mirari possum, D. Capelli tractatum tam avide a D. Erpenio in lucem editum, & tanto applausu non solum ab illo acceptatum, sed etiamnum a multis accipi, & in tanta æstimatione haberri, cuius fundamenta pleraque omnia vel sunt falsa, vel probabilia duntaxat, si bene cadunt Jovis taxilli, in multis etiam sibimet repugnantia. Quamprimum ferias Academicas iterum habituri sumus, catalogum illorum contexam. Accedit, quod fœtus sit plane immaturus, cum plura adhuc habeantur pro antiquitate punctorum testimonia, & plura etiam haberri possent, si primos Judæorum Grammaticos habere possemus, de quo nec ille, nec alii hactenus cogitarunt, qui ex Christianorum duntaxat vel Eliæ unici, novitatis hac in parte studiosi, libris sua hauriunt, & ex proprio cerebro ac rationis dictamine ea, quæ ex historia & veterum documentis

cumentis sunt decidenda, definire volunt. Numquam autem publice contra illum vel scribere, vel agere cogito: sed moliar, sententiam alteram confirmare sine hujus vel nominatione, vel interpretatione. Si ea omnia, quae in Tractatu illo refutari possent, persequi quis vellet, immensæ molis librum confidere is posset. 28. Aug. 1639.

VIII.

INtellexi מהורי הפלנור ab amico quodam notas D. Heinpii in N. T. vel confiscatas, vel saltem suppressas & prohibitas esse in Belgio, quæ res me valde in admirationem rapit. Suspicio tale quid accidisse ex variis circumstantiis. Nisi enim talis causa subesset, vix puto illum intermissurum fuisse, quin his nundinis ad ultimas meas, cum quibus ipsi simul Lexici exemplar obtuli, aliquid respondisset, ac saltem gratias pro munusculo si non αὐτισμὸν sui operis obtulisset. Si alia negotia ipsum Heinpium impediunt, saltem L'empereur respondisset. Atqui a nullo ne verbum quidem vidi. Si verum est, quod fama ad meas aures detulit, [nullas enim super ea re ego habeo litteras], non puto, illud factum propter heterodoxiam, aut erroneas in religionis fundamentis opiniones, sed quod forte nimium sibi indulserit in N. T. Codice, suis conqueroriis mutationibus, additionibus, detractionibus, transpositionibus, & aliis similibus Criticorum artibus, quæ, licet ne profanis quoque auctoribus quam cum maxima moderatione, hic tamen nonnisi summa cum diligentia sunt adhibendæ. Jam dudum audivi de simultatibus & æmulatione inter ipsum & D. Salmasium; quæ eo usque processit, ut jam in se

ante

ante absolutum opus *Heinsii* receperit *Salmasius*, plerasque ejus notas refutare: Unde fieri potest, ut vel hinc aliquid durius in *Heinsii* labores sit statutum. 23. Octobr. 1639.

IX.

QUod de opere *Heinsiano* scripsi nuper, habui a quodam Studioso, cui id Leyda ab alio fuit perscriptum. Quia vero eum non harum literarum, sed Medicinæ Studiosum esse intellexi, non plenam ei rei fidem adhibui. Accepi ab eo tempore litteras a D. *L'Empereur*, quæ nihil tale referunt, nisi quod meminit; Exercitationes Heinianas prodiiisse, &c, ut utilissimas, ita a multis desideratas admodum esse: *Salmasium* autem satis irreverenter tantum virum aggressum esse in Præfatione ad l. 2. de Usuris, & linguam Hellenisticam evertere conari. Ego, cum nec *Heinsii*, nec *Salmasii* scripta adhuc viderim, nihil pronuntiare possum. Licentiam illam nunquam approbare potui, ut in locis dubiis & difficilibus ad mutationem Textus S. & lectionis receptæ confugiamus. Fecerunt id multi etiam in V. T., & asserere non erubuerunt, si convenientiorem sensum reperire possimus, nequaquam nos adstrictos esse debere ad puncta, imo etiam ad ipsas literas. Certe hac ratione ipse *Lutherus* multa loca in Psalmis est interpretatus. Si id cuivis interpreti licet, ut in iis, quæ dubia sunt, ad suas conjecturas confugiat, quod tandem fuerit satum textus sacri? 13. Nov. 1639.

X.

Gratissima mihi fuit diligens tua consignatio operum *Pellicani*, in Linguam Latinam ex Hebræo

Hebræo conversorum. Miror sane Viri illius labores & diligentiam. Libros Hebræos credo me omnes pene habere, quorum in illo catalogo fit mentio. Accidit illius Bibliothecæ, quod *Mynsteri* in hac urbe, ex qua nonnisi unum duntaxat librum videre & nancisci contigit parenti meo. Et quis scit, quid nostræ aliquando sit eventurum, si inopinatus aliquis casus meas cogitationes anteverterit? Optarim, esse *avlongans* illorum *Pellicani* scriptorum, & ero, si Deus voluerit, & vitam mihi diutius concederit. . . De operum *Capelli* editione nil habeo, quod dicam: Arcanum ipsius si quis Typographus hic velit imprimere, nequam adverbabor. In controversia illa ab illo dissentio, neque adhucdum rationibus illius, quæ majori verborum ornatu & copia, quam rationum pondere & momentis sunt suffulta, moveri possum, ut in ipsius sententiam concedam: interim libenter eum frui patior suo judicio; fruar ego meo. De editione illius tractatus Parentis mei olim judicium fuit, ut premeret, non ut promeret; quod ad ipsummet perscripserat: postquam per *Erpenium* deinde fuit editus, nihil quicquam eo motus fuit pater meus, neque etiam propterea illi succensuit. Decreverat ipse, suam sententiam accurate in tractatu de hebraica veritate, quem conscribere cœperat, & fuse Hebræorum fundamentis & auctoritatibus stabilire, ita tamen, ut contra ipsum nequam calatum strigere cogitaverit, vel illius tractatus meminerit. Mors autem præmatura illum tractatum nobis incidit. Habeo sparsim multa in schedis, quæ aliquando colligam, ubi in tranquilliores portum Deus meas res perduxerit: nam hæc controversia late

late admodum se extendit, & hominem otiosum ac a curis liberum requirunt ista, quibus beneficiis ego jam aliquamdiu careo. De Critica *Capelli* nihil possum pronuntiare: memini, per te mihi aliquando folium suisse transmissum, ex quo tamen de toto opere judicare nequaquam possum.

15. Jan. 1640.

XI.

ABbreviaturarum editionem ad finem properare, lætor. De cæteris, quid potissimum tibi suscipiendum sit, suspendere cogor judicium meum. Non dubium est, quin Babyloniam jam publice promissam avide exspectent complures. Florilegium, de quo scribis, quis non legere & versare gestiat? Non minus iteratam Chald. & Syr. Grammat. editionem, ac novis accessionibus auctam Reip. litterariæ jucundam fore, credibile est. Quid vis? Nihil horum operum est, ex quo non & nobis & posteritati maximum emolumen-tum; tibi autem & ab hoc ævo, & a sera poste-ritate maxima gloria proposita sit. Ego interea te longum vivere, valere, atque hæc tanta studia feliciter porro juvare cupio. Cæterum de *Golio* quod mentionem facis, mihi vehementer gratum est, idque propter quendam magni ingenii & ex-picipationis juvenem nostratem, quem biennio abhinc Genevam, & paulo post Groningam Fri-siorum ablegavimus; Unde cum nuper ad *Altingii* filium Leidæ cummorantem litteras dedisset ara-bicas, is vero sensu non recte percepto, illas D. *Golio* exhibuisset, mox Vir ille, juvenis quan-tumvis ignoti amore accensus, eundem ad se hu-manissime invitat, domum, mensam, Bibliothecam, omnia pollicitus. Hic igitur oblatam op-portuni-

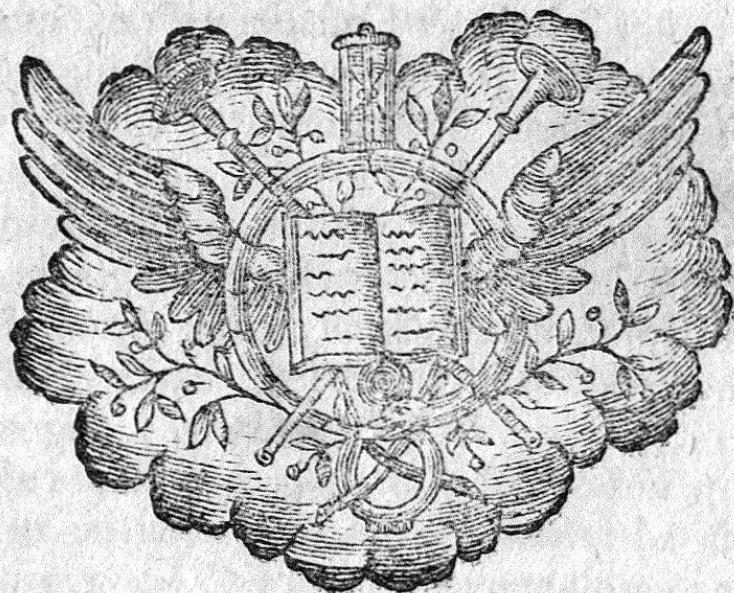
portunatatem non negligendam ratus, concessit
Leidam, ac superiori septimana novi hospitis hu-
manitatem & benevolentiam mihi per litteras mi-
rifice commendavit. Ita futurum auguror, ut
cum Hebr. & Chald. Syriaca quoque & Arabica
Studia apud nos & foveri & florere aliquando inci-
piant. - - *Heucherius* arborem etymologicam lin-
guarum orientalium brevi absolvendam pollicetur,
ex qua de toto ejus Lexico judicium ferri poterit.
Tiguri 16. Febr. 1640. *Hac Wolfius ad Buxtorf.*

XII.

Gratulor Scholæ & Ecclesiæ vestræ, quod ejus-
modi subinde inter vos excitet ingenia, per
quæ Orientalium linguarum studia apud vos fo-
veri & florere, non incipient, ut tu scribis, sed
indesinenter pergant. Nullum est dubium, quin
ex litteris juvenis illius vestratis singulare aliquid
in eo deprehenderit *Golius*, cuius amore & admi-
ratione pellectus illum ad se invitarit. Nullum est
dubium, quin, Deo benedicente, dignos apud
tantum virum facturus sit progressus, cuius fru-
ctus & ad ipsum, & ad totius patriæ ornamen-
tum ac emolumentum cedant. An vero unquam
vobis defuerunt harum litterarum periti, ut nunc
debeant apud vos florere? Haud triviales olim ha-
rum litterarum magistri fuerunt *Leo Jude*, *Hulde-
ricus Zwinglius*, quorum diligentia & eruditione
non parum sacrarum litterarum intelligentiae lucis
accessit. Qui vero & quanti in illis Doctores
Theodorus Bibliander, *Conradus Pellicanus*? Nec ho-
spes omnino in illis fuit *Conradus Gesnerus*, cuius
rei sufficiens testimonium vel unicus ejus *Mithri-
dates* exhibet. Et *Cassparus Waserus*, cui ille vel

doctrina, vel nominis celebritate, vel librorum hebraicorum copia Professori in Germania, imo in tota Europa quicquam concessit. De vivis etiamnum verecundia prohibet, quominus in illorum commendationem excurrat. De te ut nihil dicam, constat Thommaunum plura in recessu habere, quam in fronte prae se ferat. Basil. 25. Febr. 1640.

T A N T U M.



NOVA